

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK: **SIRI HUSTVEDT**

is 64. De Amerikaanse schrijfster is bekend van 'De geschiedenis van mijn zenuwen' en 'De zomer zonder mannen'. Haar recentste boek is 'Herinneringen aan de toekomst' waarin ze het personage S.H. creëert.

Ik ben absoluut niet gehaast om in de armen van de dood te lopen. Ik heb nog te veel boeken in me, nog te veel leven. Mijn dochter trouwt in september en ik weet dat zij en haar partner op een dag een kind willen – dat wil ik meemaken. Ik hoop dus dat ik nog lang gezond mag blijven en dat gaandeweg mijn relatie met de dood zal vergemakkelijken. Want ik kan je zeggen, dat ik vandaag wel degelijk de dood vrees, zoals velen onder ons.

'Tegelijk geloof ik dat het belangrijk en gezond is om de emoties die we onderdrukken onder ogen te zien. Neem nu kwaadheid. Volgens mij onderdrukken veel vrouwen hun kwaadheid waardoor die de vorm aanneemt van verdriet, depressie, zelfverwijt. Ook doodsangst lijkt me zo'n ononderzochte emotie die we beter wél onderzoeken. Onze verbeelding kan daarbij helpen. Het is een plek waar we onszelf kunnen voorbereiden op een reis ergens naartoe waar velen van ons nog nooit geweest zijn, zoals aan de grens van de dood. Daarom denk, praat en schrijf ik erover.'

'Mijn recentste boek, *Herinneringen aan de toekomst*, gaat in op de vaststelling dat we een ander tijdsgevoel ontwikkelen naarmate onze sterfdatum nadert. Voor een twintiger lijkt de toekomst op een openstaande trechter, met mogelijkheden die met de jaren vergroten en zelfs eindeloos lijken. Maar met ouder worden draait de trechter om. Tot mijn verbazing heb ik mensen, nochtans allesbehalve jonge mensen, al horen zeggen dat ze dat soort gedachten over de krimpende toekomst nooit hebben. Ik heb ze dagelijks...'

'Als ik een buitengewone roman als *Woeste hoogten* herlees – ik doe dat om de zoveel jaar – helpt mij dat om de relatie tussen leven en dood te herdenken. In tegenstelling tot iemand als Bacon, die vaak wordt gezien als de uitvinder van de wetenschappelijke methode, zet Brontë de mens niet buiten de natuur, als een observator of onderdrukker ervan. Ze ziet ons als deel van een continuüm van organische realiteit. We draaien mee in de cycli van een levende aarde, ook na onze dood.'

'Een deel van mij gelooft dat het lineaire idee van tijd te beperkt is. In zijn boek *The dialogic imagination* maakt de Russische filosoof Michail Bakhtin het onderscheid tussen die lineaire en een meer cyclische kijk op tijd, wat hij de idyllische notie van tijd noemt. De eerste visie leeft in de westerse wereld, waar we ervan uitgaan dat we van geboorte tot dood op een rechte tijdlijn wandelen. Maar je kunt de tijd ook als een cirkel zien. Dat idee is sterk gereleerd aan plaats, denk aan families die op een bepaalde plek leven waar ze kinderen baren en waar die kinderen weer hun kinderen baren. In zo'n cul-

© JeRoen Murré

'Voor een twintiger lijkt de toekomst op een openstaande trechter, met mogelijkheden die met de jaren vergroten. Maar met ouder worden draait de trechter om'

de nakende dood wil je die scherpe focus op tijd vermijden en verlang je naar lyrische poëzie die weer geeft hoe het voelt om mens te zijn. Ik denk dan aan het werk van Emily Dickinson en Paul Celan, twee van mijn favoriete dichters.'

'Dat betekent niet dat ik een regel van hen op mijn grafsteen wil. Ik geloof dat mijn man (*de schrijver Paul Auster, red.*) en ik het gewoon bij onze namen houden. Een tiental jaar geleden kochten we samen al een laatste rustplaats op Green-Wood Cemetery in Brooklyn, een plek waar allerlei interessante mensen begraven liggen, van schurken en

zwendelaars tot componisten. Sindsdien grappen mijn man en ik dat we niet meer kunnen scheiden, en dat zelfs als we dat doen we hoe dan ook boven op elkaar zullen eindigen.' (*lacht*)

'Ik herinner me nog dat ik stond te kijken naar die plek die we net samen uitgezocht hadden, vlak bij enkele bomen die het zonlicht filterden, en hoe ik dat gek genoeg troostend vond. Mijn intieme band met mijn dierbaren is zo'n belangrijk deel van mezelf dat ik het geruststellend vind te weten dat die zich ook zal weerspiegelen in mijn dood.'

Opgetekend door Katrien Steyaert